

KÖPEK ve KEDİLERDE GÜÇ DOĞUM
DYSTOCIA IN THE DOG AND CATS

Elvan ANADOL*

*Ondokuzmayıs Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı,
SAMSUN.

Özet

Güç doğum, doğumun herhangi bir müdahale olmadan gerçekleşmemesi olgusudur. Hayvan türleri ve ırkları arasında güç doğumun görülme oranı oldukça değişkendir. Özellikle evde beslenen köpekler ile iri ve brachiocephalic ırklarda güç doğum insidansı yüksektir. Doğumun erken uyarılması uterus tembelliğine ve fetal geliş bozukluklarına neden olmakta; geciken doğumlar ise fütüsün aşırı büyümesine yol açarak güç doğum oranını arttırmaktadır. Güç doğum, yavruya ve anneye bağlı olmak üzere birçok faktörden ileri gelmekte ve genellikle elle müdahale etme, medikal ve cerrahi uygulamalar ile önlenmektedir.

Anahtar kelimeler: Güç doğum, kedi, köpek.

Summary

Dystocia is the failure of completion of labor without exogenous intervention. The incidence of dystocia is highly variable among animal species and races. In domestic dogs and big and brachiocephalic races, this incidence is particularly high. Early stimulation of labor causes uterine inertia and fetal developmental disorders whereas delayed labor results

in overgrowth of fetus thus increasing the rate of dystocia. Several factors both related to the mother and the fetus are responsible of dystocia and this can be managed by manuel intervention as well as some medical and surgical methods.

Key words: Cat, dog, dystocia.

Giriş

Güç doğum, doğumun herhangi bir müdahale olmadan gerçekleşmemesi olgusudur. Hayvan türleri ve ırkları arasında güç doğumun görülme oranı oldukça değişkendir. Özellikle evde beslenen köpekler ile iri ve brachiocephalic ırklarda güç doğum insidansı yüksektir. Doğumun erken uyarılması uterus inertiasına ve fetal geliş bozukluklarına neden olmakta; geciken doğumlar ise fütüsün aşırı büyümesine yol açarak güç doğum oranını artırmaktadır (Feldman ve Nelson, 1996; Apaydın, 1999).

Etiyoloji

1. Yavruya Bağlı Faktörler

Yavrunun aşırı büyük olması ve ırklar arasındaki farklılıklar en önemli güç doğum sebeplerindedir. Brachiocephalic ırklar (Bulldog, Boston Terrier, Scottish Terrier, vb.) küçük ve dar pelvis yapısına sahip olduklarından dolayı güç doğum şekillenmesi kaçınılmazdır. Minyatür ırklar ise, agresif karaktere sahip olmaları nedeniyle doğumun başlamamasına ya da durmasına neden olmaktadır. Ayrıca yavrunun presentasyon ve pozisyon bozukluğu da güç doğumlara yol açmaktadır. Köpek ve kedilerde sıklıkla baş vulvadan dışarı çıktığı halde, ön bacaklar karın altına bükülür ve toraks ile birlikte pelvis kanalında sıkışır. Benzer şekilde, posterior prezentasyonda arka kısımlar dışarı çıktığı halde genişleyen toraks pelvis kanalını tıkayabilmektedir (Feldman ve Nelson, 1996; Alaçam,

1998; Johnston ve ark., 2001; Olson ve Wykes, 2002).

Bunun yanı sıra, yavrunun uterusu anormal gelişimi veya fetal ölümler de güç doğum sebepleri arasında yer almaktadır. Nadir de olsa fetal acaibatlara rastlanmaktadır (Alaçam, 1998).

2. Anneye Bağlı Faktörler

Güç doğum görülme nedenlerinden en sık olanı primer ve sekonder uterus tembelliğidir. Primer uterus tembelliği, uterus kontraksiyonlarının yetersiz olması veya olmaması durumudur. Serviks uteri'nin gevşemesine rağmen, bu yetersizliğe bağlı olarak yavrular yumuşak doğum kanalına doğru ilerleyemez ve sancı belirtileri görülmez. Eğer primer uterus tembelliğine bağlı hiç yavru çıkmamışsa bu duruma tam uterus tembelliği, birkaç yavru çıktıktan sonra başka yavru çıkamıyorsa, bu duruma da tam olmayan uterus tembelliği denilmektedir. Yavrunun absolut büyüklüğü ve yavru zarlarının hidropsu olgularında uterusun aşırı gerilmesine bağlı olarak myometriyal kontraksiyonlar engellenmekte ve primer uterus tembelliği şekillenmektedir (Feldman ve Nelson, 1996; Alaçam, 1998; Jackson, 2004).

Sekonder uterus tembelliği ise, başlayan kontraksiyonların bir süre sonra kesilmesi şeklinde görülmektedir. Genellikle, yavrunun doğum kanalında sıkışmasına bağlı olarak şekillenir. Böyle durumlarda yavru pelvik kanalda sıkışarak dışarı çıkamaz ve güç doğum şekillenir. Ayrıca, uterusun rupturu veya torsiyonu da güç doğum sebepleri arasında yer almaktadır (Feldman ve Nelson, 1996; Alaçam, 1998; Jackson, 2004).

Kongenital olarak ise, annenin pelvis çapının dar, yavrunun başının büyük olması güç doğum sebeplerindedir. Pelvisin neoplazisi, travması ve anormal gelişimi de genetik

olmayan nedenlerdir. Serviks'in inflamasyonu ve kongenital defektleri, vestibulovaginal daralmalar, hipoplastik vagina, çift vagina, vaginovestibular bantlar, neoplaziler, travma, prolapsus vagina, vaginal hiperplazi, vulvanın daralması veya küçük olması da güç doğumlara neden olmaktadır (Feldman ve Nelson, 1996).

Bunların yanı sıra, uterus kökenli olmayan bazı güç doğum nedenleri olarak da diafram rupturu, trakenin perforasyonu, agresyon, ağrı, korku ve obesite sayılabilmektedir (Olson ve Wykes, 2002).

Kedilerde güç doğum görülme olasılığı köpeğe göre daha azdır. Pelvis kanalının darlığı, torsiyo uteri (genellikle bir kornu uzun ekseninde 90-360 derece dönebilir), inguinal herni gibi nedenlerden dolayı güç doğum görülmektedir. Pelvis darlığı veya relatif yavru büyüklüğü, yeterince gelişmemiş kedilerde ve özellikle 4-5 aylık iken çiftleşip gebe kalan hayvanlarda önemlidir (Alaçam, 1998).

Tanı

Güç doğum olgularında gebelik süresi, sistemik bir enfeksiyon veya son birkaç günde görülen anormal akıntı varlığı, daha önceki doğumlara ilişkin problemler, operasyon geçirip geçirmediği, çiftleşme veya tohumlama tarihi, doğan veya atılan plasenta sayısı, son yavrunun ne zaman doğduğu, ölü yavru doğup doğmadığı, iki doğum arası süre ve annenin davranışları mutlaka araştırılmalıdır (Feldman ve Nelson, 1996; Jackson, 2004).

Yeterli anemnez alındıktan sonra annenin genel durumunun klinik muayenesi yapılmalı ve daha sonra genital organ muayenesine geçilmelidir. Genital organ muayenesinde öncelikle vulvadan gelen koku veya akıntı ve dışarı sarkan yavru kontrol edilmeli, daha sonra doğum kanalında yavru varsa prezentasyon ve pozisyonu tespit

edilmelidir (Şekil 1) (Johnston ve ark., 2001).

-Şekil 1 burada yer alacak-

Çoğu zaman uterus ve karın kas kasılmaları nedeniyle ftal kalp atımları steteskop ile saptanamaz. Bu nedenle ultrasonografik muayeneler ile yavrunun canlı olup olmadığı, yavru sularının durumu, yavrunun kalp atımları kontrol edilmeli ve bu sayede bradikardi, aritmi veya disritmi durumları tespit edilmelidir. Ultrasonografik muayene sırasında yavrunun normal kalp atım sayısı yaklaşık 150-220 atım/dak. olarak kabul edilmektedir. Bradikardi veya disritmi şekillenmesi durumunda yavruda anoksi veya ftal stres geliştiğinden şüphelenilmelidir. Radyografik muayene ile de yavrunun prezentasyon ve pozisyonu, pelvik obstrüksiyonların tanısı konulabilmektedir (Jackson, 2004).

Yapılan klinik muayenelerin yanı sıra gebelik süresinin bir haftadan fazla uzaması, rektal ısının 37.5⁰C altına düşmesinden 24-36 saat geçtiğİ halde doğum sancılarının görülmemesi, doğan yavru olmamasına karşılık hemorajik, yeşil renkli ve kötü kokulu anormal akıntuların gözlenmesi, 30-60 dak. güçlü kontraksiyonlara rağmen doğumun şekillenmemesi, doğumun ikinci aşaması başladıktan sonra 4-6 saat geçtiğİ halde doğan yavrunun bulunmaması, doğan yavrudan sonra 3 saat geçtiğİ halde başka yavru görülüyorsa, annenin sürekli sızlanması ve yalanması, tüm yavruların doğumunun köpekler için toplam 18-24 saat ve kediler için 24-36 saat içinde gerçekleşmemesi gibi bazı bulgular da güç doğum olduğunu göstermektedir (Feldman ve Nelson, 1996; Alaçam, 1998).

Tedavi

Güç doğuma yaklaşımda, güç doğum nedeni (primer uterus tembelliğİ, doğum yolunun tıkanması, vs.), doğumun ikinci aşamasının süresi, anne ile yavrunun durumu,

doğan ve uterusu kalan yavruların sayısı gibi faktörler göz önünde tutulmalıdır (Alaçam, 1998).

Güç doğum genellikle elle müdahale etme, medikal ve cerrahi uygulamalar ile önlenebilmektedir. Yeni şekillenen olgularda öncelikle vaginal yolla yardım denenmelidir. Longitudinal prezentasyonlardaki absolut-relatif yavru büyüklükleri ile pozisyon ve duruş bozukluklarında, parmak veya forseps yardımıyla düzeltme-ekstraksiyon yapılarak yavrunun çıkartılması sağlanabilir. Bu amaçla, anterior prezentasyonda baş, posterior prezentasyonda ise arka ayaklar parmaklar ile tutulup yavaşça çekilmelidir. Başın öne doğru eğik olduğu durumlarda yavrunun çene altına parmak sokularak yukarıya kaldırılır ve yavru kanala sokularak hafif çekmeler ile çıkarılmalıdır (Şekil 2). Vaginal yolla yapılacak kurtarma girişimlerinde doğum kanalının kayganlaştırılması ve diğer elle yavrunun karın duvarından caudale doğru itilmesi ile yardımcı olunabilir (Feldman ve Nelson, 1996; Alaçam, 1998).

-Şekil 2 burada yer alacak-

Medikal uygulamalar genellikle primer uterus tembelliği olan veya agresif yapılı köpeklerde doğumun indüklenmesi için başvuru olan bir yöntemdir. Primer uterus tembelliğinin giderilmesi amacıyla oksitosin 2 IU/kg dozda, i.m. yolla, 30-40 dak. beklendikten sonra ikinci doz uygulanabilmektedir. Bu durumda doğum başlamıyorsa % 10'luk kalsiyum glukonat'tan 2-10 ml. i.v. yolla, yavaş olarak verilmelidir. Yarım saat beklendikten sonra hala doğum başlamıyorsa % 50'lik, 10 ml dekstrozu solüsyonunun içinde oksitosin, i.v. yolla, yavaş olarak uygulanmalıdır. Bu uygulamalar sonuçsuz kaldığı takdirde, sezaryen operasyonu önerilmektedir (Feldman ve Nelson, 1996; Gilson, 2002).

Doğum yolunun tıkalı olduğu ve serviks uterusunun yeterince gevşemediği olgularda

oksitosin uygulaması yapılmamalıdır. Aksi taktirde uterusu yırtılmalar, plasentasyonun ayrılması, yavruların hipoksi ve ölümü söz konusu olabilir (Kırşan, 1997; Alaçam, 1998).

Küçük ırk köpeklerin agresif yapıya sahip olması, korku, stres gibi bazı faktörler de doğumun durmasına ya da başlamamasına neden olabilmektedir. Böyle durumlarda köpekler daha sakin bir yere alınmalı, gerekiyorsa acepromazin gibi sakinleştirici ilaçların uygulanması önerilmektedir (Feldman ve Nelson, 1996; Johnston ve ark., 2001).

Güç doğum olgularında hem köpeklerde, hem de kedilerde doğuma yardım amacıyla en sıklıkla başvurulan yöntem operasyon sezaryendir. Operasyon sezaryen fötüslerin canlı olup olmadığına, uterusun enfeksiyonuna veya nekrozuna göre laparo-histeretomi veya laparo-histerektomi olarak uygulanabilmektedir (Gilson, 2002; Pearson, 2003).

Korunma

Heyecanlı, sinirli veya pelvisi deforme ya da doğum kanalında doğmasal anomali bulunan köpekleri çiftleştirmekten kaçınmak gerekir. Ayrıca gebe köpeğin diyeti dengeli olmalı, egzersiz yaparak fazla kilo alması engellenmelidir (Alaçam, 1998).

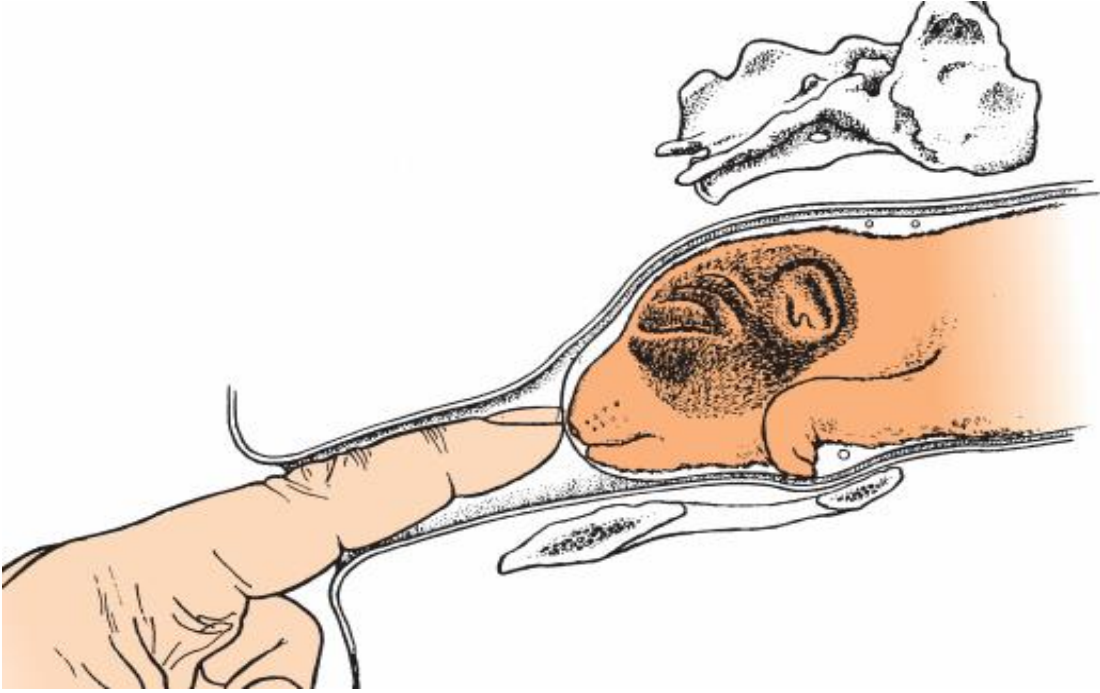
Kaynaklar

1. Feldman, E., Nelson, R., eds. Periparturient Diseases. Canine and Feline Endocrinology and Reproduction. Philadelphia: W. B. Saunders Company, 1996: 578-584.
2. Apaydın, A. M.: Güç Doğum. Alaçam, E., ed. Evcil hayvanlarda doğum ve infertilite. Ankara: Medisan Yayınevi, 1999: 195-212.
3. Alaçam, E.: Karnivorlarda üreme süreci ve sorunları. İmren, H. Y., ed. Kedi ve Köpek Hastalıkları. Ankara: Medisan Yayınevi, 1998: 473-478.
4. Johnston, S. D., Kustritz, M. V. R., Olson, P. N. S., eds. Canine parturition-Eutocia and dystocia. In: Canine and Feline Theriogenology, Philadelphia: W. B. Saunders

Company, 2001: 110.

5. Olson, P. N., Wykes, P. M.: Normal and Abnormal parturition, In: Slatter, D., ed. Textbook of small animal surgery-Slatter, Philadelphia: Saunders, 2002: 1510.
6. Jackson, P., ed. Dystocia in the dog and cat. In: Handbook of Veterinary Obstetrics. London: W. B. Saunders Company, 2004: 147-160.
7. Gilson, S. D. Cesarean section. In: Slatter, D., ed. Textbook of Small Animal Surgery-Slatter. Philadelphia: Saunders, 2002: 1517.
8. Kırşan, İ.: Veteriner jinekolojik endokrinolojide temel ilkeler. İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Masaüstü Yayıncılık Ünitesi, 1997: 75-94.
9. Pearson, H.: Genital surgery in the bitch and queen. In: Arthur, G. H., Noakes, D. E., Pearson, H., Parkinson, T. J., eds. Veterinary Reproduction and Obstetrics. London: W. B. Saunders Company, 2003: 332.

Şekil 1: Yavrunun doğum kanalındaki duruşu (Jackson, P., Handbook of Veterinary Obstetrics, University of Cambridge, UK).

Figure 1: The presence of a fetus in the birth canal (Jackson, P., Handbook of Veterinary Obstetrics, University of Cambridge, UK).

Şekil 2: Yavrunun kafasının laterale deviasyonu (Jackson, P., Handbook of Veterinary Obstetrics, University of Cambridge, UK).

Figure 2: Lateral deviation of a puppy's head (Jackson, P., Handbook of Veterinary Obstetrics, University of Cambridge, UK).

İletişim Adresi:

Elvan Anadolu; Ondokuzmayıs Üniversitesi Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Anabilim

Dalı 55139, Kurupelit/ SAMSUN.Tel: 0362 312 19 19/2813 Faks: 0362 457 69 22

E-mail: eanadol@omu.edu.tr

